

Ojczysty - dodaj do ulubionych / Ciekawostki językowe

TĘSKNA CIEKAWOSTKA

O J C Z Y S T Y – D O D A J
D O U L U B I O N Y C H

Tęsknić, stęsknić się, natęsknić się, zatęsknić, utęsknienie (z utęsknieniem), tęsknota, tęsknica, tęskny, tęskno, tęsknie, a także cknąć się, cknąć, cknąć – wszystkie te słowa mają wspólne pochodzenie. W staropolszczyźnie istniały czas. niedokonany TĘSKNIĆ SOBIE ‘smuć się, trapić’ i dokonany TĘSKNAĆ ‘odczuwać głęboki smutek’. Jeszcze w XV-XVI w. czasowniki te nie miały nosówki w pierwszej sylabie, pojawiła się ona dopiero później, prawdopodobnie pod wpływem nosowej spółgłoski [n] występującej w następnej sylabie. Początek tym czasownikom dała prasłowiańska forma *tęskniti (*tęsknōti) ‘smuć się z powodu braku kogoś, czegoś’, która rozwinęła się zarówno w formy: tęsknić, tęsknać > tęsknić > stęsknić się, zatęsknić itd., jak i w formy: cknąć, cknąć ‘źle się czuć, mieć czegoś dość, także: nudzić się, także: odczuwać mdłości’ > cknąć się, cknąć się ‘tęsknić za czymś, tęsknić do czegoś’ > cknąć > cknąć. Forma *tęskniti (*tęsknōti) była zaś najprawdopodobniej czasownikiem odprzymiotnikowym (jak dzisiejszy czas. smuć się < smutek), pochodzącym bezpośrednio od przymiotnika *tęsknъ, który w ciągu wieków zmienił nieco formę, ale zachował się w polszczyźnie do dziś – jako przymiotnik TĘSKNY ‘wywołujący tęsknotę lub będący jej wyrazem’ (od niego później tęsknota, a także tęskno i tęsknie). W prasłowiańszczyźnie przymiotnik ten oznaczał ‘smutny, przygnębiony’, a pochodził od rzeczownika *tęska ‘smutek, przygnębienie, ale także: mdłości’ (recz. ten zachował się w innych językach słowiańskich, np. ros. тоска ‘tęsknota, smutek, nuda). W formie *tęska można doszukać się praindoeuropejskiego rdzenia *tūs-sk- < *teuṣ- niosącego ogólne znaczenie ‘opróżniać’.